

ΧΩΡΟΣ

ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ειδικό τεύχος – Αφιέρωμα
για τα 30 χρόνια του
Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας
& Περιφερειακής Ανάπτυξης

Επιμέλεια
Παντολέον Σκάγιαννης

ΤΕΥΧΟΣ
ISSUE 33

ΕΤΟΣ
YEAR 2021

ΤΜ
ΧΠ
ΠΑ

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής
Ανάπτυξης

Ειδικό τεύχος – Αφιέρωμα
για τα 30 χρόνια του
Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας
& Περιφερειακής Ανάπτυξης

Επιμέλεια
Παντολέων Σκάγιαννης

Επιστημονικό Περιοδικό

αιχώρος

Διεύθυνση:

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Περιοδικό ΑΕΙΧΩΡΟΣ

Πεδίον Άρεως, 383 34 ΒΟΛΟΣ <http://www.aeihoros.gr> e-mail: aeihoros@uth.gr

Επιμέλεια έκδοσης: Εύη Κολοβού

Layout: Παναγιώτης Μανέτος

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Γιώργος Παρασκευάς-Παναγιώτης Μανέτος

Παντολέον Σκάγιαννης	4
Εισαγωγή	
Απόστολος Λαγαρίας, Ιωάννης Σαγιάς†	10
Αστική διάχυση σε πόλεις της Νότιας Ευρώπης: συγκριτική ανάλυση βασισμένη σε χωρικούς δείκτες	
Σουλτάνα Βεζυριαννίδου, Κωνσταντίνος Λαλένης	36
Οι διοικητικές δομές του χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα κατά τις πρόσφατες διοικητικές μεταρρυθμίσεις	
Κωνσταντίνος Πορτοκαλίδης	64
Νέο θεσμικό πλαίσιο χωρικών ρυθμίσεων για τους ΟΤΑ: στρατηγικός σχεδιασμός και ζητήματα επικουρικότητας	
Ελένη Κομνηνού, Ανέστης Γουργιώτης, Αριστείδης Σαπουνάκης	82
Ένταξη μεγάλων τουριστικών συγκροτημάτων στο εξωαστικό τοπίο: ελληνική εμπειρία και προκλήσεις για το μέλλον	
Νικόλαος-Γεώργιος Καραχάλης	116
Η προσωρινή στέγαση σε κενά κτήρια και καταστήματα ως μέσο υποστήριξης της δημιουργικής οικονομίας: καλές πρακτικές από τις πόλεις του Urbact Refill	
Ελισάβετ Δοξάκη, Ιωάννης Παντελάδης	137
Η διαχρονική εξέλιξη της φτώχειας στις χώρες της ΕΕ-28: Αναλυτική προσέγγιση με τη μεθοδολογία System-GMM.	

Εισαγωγή

Παντολέων Σκάγιαννης

Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Το ανά χείρας τεύχος του επιστημονικού περιοδικού *Αειχώρος* είναι το δεύτερο επετειακό τεύχος για τα 30 χρόνια του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης της Πολυτεχνικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Το τεύχος επρόκειτο να εκδοθεί αμέσως μετά το πρώτο επετειακό τεύχος που εκδόθηκε το 2020. Η πανδημία του covid-19 επέφερε όμως σημαντικές αλλαγές στον τρόπο που δούλεψαν τα Πανεπιστήμια, τόσο ως προς τη διδασκαλία, αλλά και την έρευνα και την εκπαίδευση, πράγμα που συμπαρέσυρε τις εκδόσεις μας και άλλες πολλές δραστηριότητες (τρόπος διεξαγωγής συνεδρίων, κλπ.). Ο *Αειχώρος* όμως, χάρις στη συστηματική εθελοντική εργασία των στελεχών που τον επιμελούνται, επανέρχεται. Έχοντας εκδώσει το προηγούμενο επετειακό τεύχος 31 με κείμενα μελών του ΤΜΧΠΠΑ, επανερχόμαστε ακριβώς ένα χρόνο μετά με κείμενα που υπογράφουν συνεργάτες του ΤΜΧΠΠΑ.

Το Τμήμα μας τα 30 χρόνια της λειτουργίας του έχει επενδύσει συστηματικά, σοβαρά, και δημιουργικά σε συνεργασίες με σημαντικούς επιστήμονες και ερευνητές στις επιστήμες του χώρου (ακόμη και με διασταλτική έννοια). Έχουμε απονείμει διδακτορικά και έχουμε συνεργαστεί σε ερευνητικά προγράμματα με δεκάδες, ίσως εκατοντάδες συνεργάτες. Δεν είναι τυχαίο που οι συνεργασίες αυτές σε ξεχωριστό βαθμό (εν συγκρίσει με άλλες εκπαιδευτικές οντότητες) έχουν καταλήξει να στελεχώσουν το Τμήμα μας με νεότερο δυναμικό, τόσο σε θέσεις μόνιμης συνεργασίας και στελέχωσης, όσο και σε ερευνητικές συνεργασίες και στην αξιοποίησή τους σε διδασκαλία. Είμαστε επίσης περήφανοι που όχι μόνο απόφοιτοί μας αλλά και συνεργάτες μας έχουν γίνει είτε υψηλά στελέχη στη αγορά και στον δημόσιο τομέα, ή έχουν στελεχώσει Πανεπιστήμια στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Πολλοί είναι ενεργοί και συγγραφικά, έχοντας παραγάγει και παρουσιάσει σημαντικό έργο τόσο σε συνέδρια (διεθνή και ελληνικά) όσο και σε επιστημονικά περιοδικά, είτε μόνοι, τους είτε κατά ομάδες, είτε σε συνεργασία με μόνιμα στελέχη του Τμήματος.

Στο πλαίσιο αυτό το σημερινό τεύχος είναι αφιερωμένο στους όλους τους συνεργάτες μας, τόσο σε αυτούς που τα άρθρα τους εμφανίζονται εδώ, όσο και σε όλους τους άλλους. Πάνω απ' όλα, το τεύχος αυτό αφιερώνεται στον συνάδελφο από το ΕΜΠ Ίωνα Σαγιά, που μας άφησε πρόωρα. Ο Ίων είναι ένας από τους δύο συγγραφείς του πρώτου εδώ παρουσιαζόμενου άρθρου.

Το παρόν τεύχος, φιλοξενεί έξι άρθρα.

Οι **Λαγαρίας και Σαγιάς**, στο άρθρο τους «Αστική διάχυση στις μεσογειακές

πόλεις: Συγκριτική ανάλυση βασισμένη σε χωρικούς δείκτες και ο ρόλος του σχεδιασμού», ερευνούν την αστική μορφή και ιδιαίτερα την αστική διάχυση μεγάλων πόλεων της Νότιας Ευρώπης (Μαδρίτη, Βαρκελώνη, Ρώμη, Μιλάνο, Αθήνα, Μασσαλία) με μια μεθοδολογία που βασίζεται στους χωρικούς δείκτες που υιοθετούν. Η ανάλυση αξιοποιεί τη βάση δεδομένων Urban Atlas (UA) από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Περιβάλλοντος. Αξιοποιώντας ειδικό λογισμικό, οι συγγραφείς υπολογίζουν τους δείκτες σε δύο επίπεδα ανάλυσης (‘τοπίου’ και ‘κατηγορίας’), βάσει των οποίων ομαδοποιούν τις χρήσεις γης και αξιολογούν τον βαθμό της αστικής διάχυσης. Το συμπέρασμά τους παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς φωτίζεται το γεγονός πως οι έξι αυτές πόλεις διακρίνονται από διαφορετικές τυπολογίες αστικής διάχυσης. Συμπερασματικά τονίζεται ότι «καθίσταται αναγκαίο και επιτακτικό ένα πλαίσιο χωρικού σχεδιασμού που θα διασφαλίζει την οργάνωση των χρήσεων γης με γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη» και ότι η χρήση νέων εξελιγμένων εργαλείων ποσοτικής ανάλυσης γίνεται όλο και πιο απαραίτητη για τον σχεδιασμό.

Οι **Βεζυριαννίδου και Λαλένης**, στο άρθρο τους «Η οργάνωση του χωρικού σχεδιασμού στις διοικητικές μεταρρυθμίσεις της 25ετίας 1994-2018 στην Ελλάδα», επιχειρούν να φωτίσουν τους λόγους της δυσλειτουργικότητας και μικρής εφαρμοσιμότητας του διοικητικού συστήματος της χώρας αναφορικά με τον χωρικό σχεδιασμό. Ξεκινώντας με την υπόθεση πως η εφαρμογή του σχεδιασμού εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από το διοικητικό σύστημα μιας χώρας, συζητούν τα κυρίαρχα μοντέλα διάρθρωσης της δημόσιας διοίκησης στην Ευρώπη (βόρειο και νότιο), επικεντρώνονται στο νότιο (Ελλάδα), κάνοντας μία ιστορική αναδρομή των μεταρρυθμίσεων στην δημόσια διοίκηση την τελευταία 30ετία διαιρώντας την σε προ και μετά Καλλικράτη εποχή. Η έμφαση δίνεται στον χωρικό σχεδιασμό μέσα από την εξέταση του τρόπου οργάνωσης των Υπηρεσιών Δόμησης (ΥΔΟΜ) -πρώην Πολεοδομικών Υπηρεσιών και των διοικητικών δομών με αρμοδιότητες χωρικού σχεδιασμού (ΔΙΠΕΧΩΣΧ, κλπ.), και με αναφορά τόσο στην αποκεντρωμένη όσο και στην αιρετή περιφερειακή διοίκηση όπου εντοπίζονται τα οργανωτικά σφάλματα στις δομές και οι σχετικές συγχύσεις. Ακολούθως, το άρθρο επικεντρώνεται στην αξιολόγηση των ΥΔΟΜ εντοπίζοντας τις πλευρές της έλλειψης σαφούς οργανωτικού πλαισίου και στελεχικού δυναμικού. Τονίζεται επίσης ότι η μικρή εφαρμοσιμότητα και δυσλειτουργικότητα του συστήματος οφείλεται σε πολλούς παράγοντες όπως στην απουσία θεσμικής σταθερότητας και διοικητικών συνεργειών. Οι συγγραφείς συμπεραίνουν ότι είναι απαραίτητη η ισχυροποίηση της πολιτικής βούλησης σε όλα τα επίπεδα διοίκησης και αυτοδιοίκησης, προκειμένου να θεσμοθετούνται και να εφαρμόζονται οι διοικητικές μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούν σε αναδιάρθρωση και εκσυγχρονισμό της διοικητικής δομής.

Σε ένα αντίστοιχο πνεύμα, ο **Πορτοκαλίδης**, στο άρθρο του «Νέο θεσμικό πλαίσιο χωρικών ρυθμίσεων για τους ΟΤΑ: Στρατηγικός σχεδιασμός και ζητήματα

επικουρικότητας», παίρνει ουσιαστικά ως αφετηρία και σχολιάζει το εξελισσόμενο θεσμικό πλαίσιο, κυρίως τον Ν.4447/2016, εν σχέσει με τις αρχές της αειφορίας αλλά κυρίως με την αρχή της επικουρικότητας, εστιάζοντας στους ΟΤΑ. Διαπιστώνει την ύπαρξη διάστασης ανάμεσα στη θεωρία και την πρακτική εφαρμογή, υπογραμμίζοντας την ύπαρξη ενός πολύπλοκου κανονιστικού πλαισίου με ασαφείς ιεραρχίες. Ο συγγραφέας θεωρεί πως το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο διαμορφώθηκε κάτω από τις πιέσεις της «μη-βιώσιμης» πραγματικότητας. Κρίνοντας λοιπόν τον Ν.4447/2016, θεωρεί πως ένας από τους κύριους σκοπούς του ήταν να αντικατασταθεί η «άκαμπτη» έννοια της «περιβαλλοντικής προστασίας», από την αρχή της «περιβαλλοντικής διαχείρισης», διαπιστώνοντας όμως πως εξακολουθεί να υπάρχει ασαφής λογική της αειφορίας και αδιαμόρφωτη λογική για την ιεραρχία σε σχέση με τον χωρικό σχεδιασμό. Παρουσιάζοντας τη νέα ιεραρχία του σχεδιασμού σε συσχετισμό με τα επίπεδα της αυτοδιοίκησης και αναλύοντας τις πρόνοιες του νόμου θεωρεί πως στο επίπεδο των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Δήμοι) δεν προβλέπονται ή δεν εφαρμόζονται αρχές όπως όρια, πρόληψη και διαχείριση ζήτησης σε ένα πλαίσιο που να χαρακτηρίζεται από ευελιξία, προσαρμοστικότητα, μεταβλητότητα, και ανανέωση. Έτσι, θεωρεί ότι στην ουσία έχει ακυρωθεί *ad hoc* η δυνατότητα στρατηγικού χωρικού και περιβαλλοντικού σχεδιασμού & προγραμματισμού των Δήμων και παραβιάζεται η θεμελιώδης ευρωπαϊκή αρχή της «επικουρικότητας», καθώς (εκτός από περίπτωση των ΠΜΕ) εξακολουθεί να είναι ισχυρός ο ρόλος των υπερκειμένων του Δήμων επιπέδων, δημιουργείται ανούσια και αναποτελεσματική γραφειοκρατία, και μια λογική της κεντρικής εξουσίας για αποσπασματικές παρεμβάσεις.

Σε μικρότερη κλίμακα από αυτή της χώρας ως σύνολο, οι **Κομνηνού, Γουργιώτης, και Σαπουνάκης**, στο άρθρο τους «Ένταξη μεγάλων τουριστικών συγκροτημάτων στο εξωαστικό τοπίο: Ελληνική εμπειρία και προκλήσεις για το μέλλον», ερευνούν το ζήτημα των τουριστικών παρεμβάσεων μεγάλης κλίμακας σε συνάρτηση με το τοπίο. Στο πλαίσιο αυτό, διερευνούν την ιστορία του μετασχηματισμού του τοπίου στην Ελλάδα μέσα από την εξέλιξη των παραγωγικών δομών στον υπαίθρο χώρο. Αρχικά, εντοπίζουν την ασυνέχεια και την σχεδόν τυχαία λογική της εξέλιξης του διαρκώς υποβαθμιζόμενου ελληνικού τοπίου του υπαίθρου χώρου, και θέτουν το ερώτημα αν η οργανωμένη μορφή τουριστικής ανάπτυξης ενδείκνυται για την ελληνική πραγματικότητα, επιχειρώντας να δείξουν ότι η χωρική πολιτική μπορεί να συμβάλει στην προστασία του τοπίου και στη διαχείρισή του με την ενσωμάτωση των πολιτικών τοπίου στον χωροταξικό σχεδιασμό. Στο πλαίσιο αυτό, δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο και στις αλλαγές που συνέβησαν από το 1950 μέχρι σήμερα, σε αναφορά με τη μεταμόρφωση του τοπίου της ελληνικής υπαίθρου που διενεργείται πλέον δυναμικά. Οι συγγραφείς δίνουν ιδιαίτερη σημασία στη βαρύτητα της διασύνδεσης μεταξύ του ολοκληρωμένου σχεδιασμού και της αειφόρου/βιώσιμης διαχείρισης, και

ερευνούν το πεδίο αυτό τόσο στην Ελλάδα από θεσμικής πλευράς, όσο και με τη μελέτη περίπτωσης της ΠΟΤΑ Costa Navarino που παρουσιάζουν. Από πλευράς νομοθετικού πλαισίου επικεντρώνονται στους Ν. Ν.2742/1999, Ν.4447/2016, στο Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ως παράδειγμα) και στην ενσωμάτωση πολιτικής για το Τοπίο στα νέα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια, σημειώνοντας πως ναι μεν η πρόοδος στην πλειονότητα των ζητημάτων που αφορούν το τοπίο είναι εμφανής αν και σταδιακή, αλλά η έλλειψη ενός ολοκληρωμένου πλαισίου σχεδιασμού παραμένει. Προκειμένου να μελετήσουν την περίπτωση της ΠΟΤΑ Costa Navarino, προτείνουν μια σειρά κριτηρίων βάσει των οποίων αξιολογούν την παρέμβαση, διαπιστώνοντας ότι παρά το μέγεθός της έχει ενταχθεί αρκετά ικανοποιητικά στο τοπίο της περιοχής. Συνεπώς, η θεώρηση του συγκεκριμένου συγκροτήματος αλλά και άλλων σύγχρονων διεθνούς κλίμακας παραδειγμάτων σε σχέση με την δυνατότητα ένταξης στο τοπίο καταλήγει σε σχετική επιτυχία όταν το τοπίο και η ανθρώπινη παρέμβαση προσεγγίζεται ως ένα ομοιογενές σύνολο.

Στην ακόμη μικρότερη κλίμακα της πόλης, ο Καραχάλης, στο άρθρο του «Η προσωρινή στέγαση σε κενά κτήρια και καταστήματα ως μέσο υποστήριξης της δημιουργικής οικονομίας: Καλές πρακτικές από τις πόλεις του URBACT Refill», αναλύει την έννοια της προσωρινής χρήσης ως μέσου για την αντιμετώπιση κοινωνικό-οικονομικών προκλήσεων και ως πρακτική λύση για τη στέγαση καλλιτεχνικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων - και όχι μόνο. Η λύση είναι δημοφιλής και χρησιμοποιείται ως ενδιάμεση, συνδεδεμένη με την «αργή πολεοδομία», ενώ συνδέεται εν μέρει με τα «αστικά κοινά αγαθά». Ο συγγραφέας, στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος URBACT Refill εξετάζει πειραματικά σχήματα διαχείρισης σε δέκα ευρωπαϊκές πόλεις, επικεντρώνόμενος στις περιπτώσεις που παίζουν ρόλο οι δήμοι και το κράτος. Επιχειρεί να απαντήσει στο ερώτημα αν η προσωρινή χρήση μπορεί να αποτελέσει μέσο ενίσχυσης της πολιτιστικής και δημιουργικής οικονομίας. Εξετάζει στο πλαίσιο της στρατηγικής των πόλεων ως κριτήρια καλής πρακτικής την επίδραση στις ομάδες πολιτισμού, τον κοινωνικό αντίκτυπο, τη σύνδεση της συζήτησης για τις πρακτικές προσωρινής χρήσης, και την εργαλειοποίηση της προσωρινής χρήσης ως στοιχείο ελκυστικότητας της πόλης. Αναλύοντας τις δέκα πόλεις που συμμετείχαν στην έρευνα, αναδεικνύει την ποικιλομορφία και τις διαφορές, ενώ προσδιορίζει δύο βασικές προσεγγίσεις για τη βασική φιλοσοφία της στρατηγικής: την απευθείας διαχείριση από πλευράς Δήμου ή/και κρατικών φορέων και την έμμεση υποστήριξη μέσω κάποιου ενδιάμεσου φορέα ή ΜΚΟ. Ειδικά για τον Δήμο Αθηναίων, ο συγγραφέας επικεντρώνεται στις περιπτώσεις της Αγοράς της Κυψέλης και της Στοάς των Εμπόρων (Τχνη Εμπορίου), δίνοντας και για τις δύο περιπτώσεις το ιστορικό, τις θεσμικές διαδικασίες και τα αποτελέσματα ολόκληρου του φάσματος των δραστηριοτήτων, αλλά και τις εγγενείς δυσκολίες και αντιφάσεις των εγχειρημάτων και των συλλογικοτήτων που συμμετείχαν. Ο

συγγραφέας συμπεραίνει ότι σε πολλές πόλεις η προσωρινή λύση αποτελεί στρατηγική των ίδιων των δήμων και άλλων φορέων, αποτελεί οργανικό μέρος της πολιτικής, και καθίσταται μέρος της ταυτότητας της πόλης, ενώ ακόμη δεν αποτελεί επικρατούσα πρακτική αλλά υποστηρικτική δράση σε κοινωνικές και πολιτισμικές πρωτοβουλίες, όπως και ευκαιρία για πειραματισμό, έχοντας όμως απομακρυνθεί από τις αρχικές συντεταγμένες των αστικών κοινών με την έννοια των αρχών της Ostrom. Παρ'όλαυτά, ο συγγραφέας διατηρεί την άποψη ότι η υιοθέτηση μιας τέτοιας στρατηγικής μπορεί να προσφέρει πολύ καλές λύσεις σε πολλά αδιέξοδα κυρίως για τους δημιουργικούς κλάδους της οικονομίας.

Τέλος, οι **Δοξάκη και Παντελάδης**, πραγματεύονται το κρίσιμο την περίοδο της κρίσης και του covid ζήτημα της φτώχειας, στο άρθρο τους «Η διαχρονική εξέλιξη της φτώχειας στις χώρες της ΕΕ-28: Αναλυτική προσέγγιση με τη μεθοδολογία System-GMM». Εξετάζουν τους παράγοντες του μακρο-οικονομικού περιβάλλοντος (κυρίως οικονομική μεγέθυνση, ανεργία και κοινωνική προστασία), της γενικότερης αναπτυξιακής διαδικασίας (κυρίως ανθρώπινο κεφάλαιο και αστικοποίηση), και της παγκοσμιοποίησης (κυρίως εμπορικές συναλλαγές και ξένες επενδύσεις). Έχοντας λάβει τα σχετικά εναύσματα από τη βιβλιογραφία, επιχειρούν να διακριβώσουν τη θετική ή αρνητική σχέση των παραγόντων αυτών με τη φτώχεια. Για να καταλήξουν στις διαπιστώσεις τους, χρησιμοποιούν ως οικονομετρικό υπόδειγμα το σύστημα-GMM, ελέγχοντας και τη σωρευτική επίδραση του ποσοστού φτώχειας (που θεωρούν το ποσοστό της ως αυτοπαλίνδρομη μεταβλητή) των προηγούμενων περιόδων στο τρέχον επίπεδο φτώχειας (history effect). Τα αποτελέσματά τους δείχνουν πως η ιστορική επίδραση υπάρχει. Παραπέρα, η οικονομετρική ανάλυση δείχνει την επίδραση όλων των παραπάνω παραγόντων στη φτώχεια (με τις ανάλογες διαβαθμίσεις σημαντικότητας). Στις αρνητικές συσχετίσεις συγκαταλέγονται η άνοδος του κατά κεφαλή πραγματικού εισοδήματος, οι κοινωνικές δαπάνες (μέχρι ενός βαθμού), το ποσοστό αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (μέχρι μια τιμή), η αστικοποίηση (σε περιόδους ανάπτυξης), και το ενδοκλαδικό εμπόριο. Αντίστροφα, στις θετικές συσχετίσεις ανήκουν το ποσοστό ανεργίας, οι σκληρές πολιτικές λιτότητας, το γενικό εμπόριο, το διακλαδικό εμπόριο, και οι ξένες επενδύσεις (ανάλογα με το είδος του εργατικού δυναμικού που απορροφούν). Βάσει αυτών, οι συγγραφείς επιχειρούν να διατυπώσουν προτάσεις πολιτικής που είναι πολιτικές για αύξηση της ενεργού ζήτησης και γενικότερα η ενίσχυση των πολιτικών ανάπτυξης, όπως η αύξηση των δαπανών για την εκπαίδευση, η άρση των πολιτικών λιτότητας, η ενίσχυση ορισμένου μέρους του εμπορίου, και της απασχόλησης, με παράλληλη αύξηση των κοινωνικών δαπανών προκειμένου, μεταξύ άλλων, να αντιμετωπιστούν τα σημαντικά προβλήματα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στον ευρωπαϊκό χώρο.

Είμαστε βέβαιοι πως τα άρθρα του τεύχους αυτού συμβάλουν στην κατανόηση των ζητημάτων του χώρου και της διαχείρισής του στη χώρα αλλά και γενικότερα, και ότι θα βρουν θετική ανταπόκριση από τους επιστήμονες του χώρου.

Παντολέον Σκάγιαννης
Καθηγητής ΤΜΧΠΠΑ
Νοέμβριος 2020

*Παντολέον (Παντελής) Σκάγιαννης
Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πεδίον Άρεως, 383 34 Βόλος
e-mail: leonska(AT)uth.gr*

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Δημήτρης Καλλιώρας
Σκαγιαννης Παντολεων
Χριστοπουλου Ολγα
Ευάγγελος Ασπρογέρακας
Νικόλαος Γαβανάς

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Ελένη Ανδρικοπούλου
Πασχάλης Αρβανιτίδης
Παναγιώτης Αρτελάρης
Σοφία Αυγερινού - Κολώνια
Αθηνά Βιτοπούλου
Γιώργος Βλόντζος
Νικολός Βογιαζίδης
Γεωργία Γεμενετζή
Ηλίας Γεωργαντάς
Αθηνά Γιαννακού
Σπύρος Γκολφινόπουλος
Άσπα Γοσποδίνη
Δημήτρης Γούσιος
Παύλος - Μαρίνος Δελλαδέτσιμας
Αλέξης Δέφνερ
Δέσποινα Διμέλλη
Ασπασία Ευθυμιάδου
Μιχάλης Ζουμπουλάκης
Ελισάβετ Θωίδου
Γιώργος Κανδύλης
Νικόλαος - Γεώργιος Καραχάλης
Κώστας Καρτάλης

Γρηγόρης Καυκαλάς
Ειρήνη Κλαμπατσέα
Χάρης Κοκκώσης
Παναγιώτης Κοσμόπουλος
Βύρων Κοτζαμάνης
Χρήστος Κουσιδώνης
Αλέξανδρος - Φαίδων Λαγόπουλος
Κώστας Λαλένης
Λόης Λαμπριανίδης

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πανεπιστήμιο Κρήτης
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πολυτεχνείο Κρήτης
Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός «Δήμητρα»
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο
Αθηνών
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Ακαδημία Αθηνών & ΑΠΘ
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Λίλα Λεοντίδου
Παύλος Λουκάκης
Θωμάς Μαλούτας
Δημήτρης Μέλισσας
Αγγελική Μενεγάκη
Θεόδωρος Μεταξάς
Κώστας Μπαγινέτας

Νίκος Μπάτης
Ηλίας Μπεριάτος
Κώστας Μωραΐτης
Σπύρος Νιαβής
Μαρί - Νοέλ Ντυκέν
Δημήτρης Οικονόμου
Απόστολος Παπαγιαννάκης
Κωνσταντίνος Περάκης
Γιώργος Πετράκος
Μάγδα Πιτσιάβα - Λατινοπούλου
Σεραφείμ Πολύζος
Αντώνης Ροβολής
Νίκος Σαμαράς
Άρης Σαπουνάκης
Κώστας Σεργιάς
Παντολέων (Παντελής) Σκάγιαννης
Σοφία Σκορδίλη
Νίκος Σουλιώτης
Δημήτρης Σταθάκης
Αναστασία Τασοπούλου
Πάρις Τσάρτας
Γιώργος Τσιλιμίγκας
Δημήτρης Τσιώτας
Δημήτρης Φουτάκης
Γιώργος Φωτόπουλος
Μάριος Χαϊνταρλής
Όλγα Χριστοπούλου
Μανώλης Χριστοφάκης
Γιάννης Ψυχάρης

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Πάντειο Πανεπιστήμιο
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Αποκεντρωμένη Διοίκηση Θεσσαλίας - Στερεάς
Ελλάδος
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πάντειο Πανεπιστήμιο
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Διεθνές Πανεπιστήμιο
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Πάντειο Πανεπιστήμιο

Περιεχόμενα

ΤΕΥΧΟΣ
ISSUE

33

ΕΤΟΣ
YEAR

2021

Παντολέον Σκάγιαννης Εισαγωγή	4
Απόστολος Λαγαρίας, Ιωάννης Σαγιάς† Αστική διάχυση σε πόλεις της Νότιας Ευρώπης: συγκριτική ανάλυση βασισμένη σε χωρικούς δείκτες	10
Σουλτάνα Βεζυριαννίδου, Κωνσταντίνος Λαλένης Οι διοικητικές δομές του χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα κατά τις πρόσφατες διοικητικές μεταρρυθμίσεις	36
Κωνσταντίνος Πορτοκαλίδης Νέο θεσμικό πλαίσιο χωρικών ρυθμίσεων για τους ΟΤΑ: στρατηγικός σχεδιασμός και ζητήματα επικουρικότητας	64
Ελένη Κομνηνού, Ανέστης Γουργιώτης, Αριστείδης Σαπουνάκης Ένταξη μεγάλων τουριστικών συγκροτημάτων στο εξωαστικό τοπίο: ελληνική εμπειρία και προκλήσεις για το μέλλον	82
Νικόλαος-Γεώργιος Καραχάλης Η προσωρινή στέγαση σε κενά κτήρια και καταστήματα ως μέσο υποστήριξης της δημιουργικής οικονομίας: καλές πρακτικές από τις πόλεις του Urbact Refill	116
Ελισάβετ Δοξάκη, Ιωάννης Παντελάδης Η διαχρονική εξέλιξη της φτώχειας στις χώρες της ΕΕ-28: Αναλυτική προσέγγιση με τη μεθοδολογία System-GMM.	137

ISSN: 1109-5008

www.aeihoros.gr